

8. Bestuurlijke afspraken klimaat en energie

Bijlage bij ledenbrief 1 juni 2022: 'Uitnodiging ALV 29 juni 2022'

Bijlage 1. "Samenvatting bestuurlijke afspraken klimaat en energie"

Inleiding

De VNG maakt momenteel afspraken met de koepels en het rijk ter ondersteuning van de ambities uit het klimaatakkoord. Samen met het rijk zijn de bestuurlijke vertegenwoordigers van VNG, IPO en Unie van Waterschappen op 23 mei een tekst overeengekomen t.a.v. bestuurlijke afspraken voor klimaat en energie. Het gaat daarmee om interbestuurlijke afspraken die parallel met de VNG-leden besproken worden en met de provincies en de waterschappen.

De tekst bevat naast overkoepelende afspraken over de uitvoeringsmiddelen, de governance en de monitoring ook sectorale afspraken voor elk van de vijf sectoren uit het Klimaatakkoord (gebouwde omgeving, energie/infra, industrie, mobiliteit en landbouw en landgebruik). De bestuurlijke afspraken bouwen voort op de afspraken die reeds gemaakt zijn in het Klimaatakkoord en zijn hierdoor een actualisatie en verdieping van deze afspraken.

In de gesprekken met het rijk heeft VNG vastgehouden aan het Klimaatakkoord en de drie randvoorwaarden die de ALV ons heeft meegegeven:

1. Gemeenten krijgen de **uitvoeringslasten vergoed**;
2. Gemeenten beschikken over de **juiste bevoegdheden**;
3. De energietransitie is **haalbaar en betaalbaar** voor de samenleving.

Een aanvullende randvoorwaarde is dat overheden 'schouder aan schouder' gezamenlijk werken aan de klimaatopgave. Gebaseerd op deze randvoorwaarden zijn wij positief over de overeengekomen tekst voor de bestuurlijke afspraken. Hieronder lichten we de overkoepelende en sectorale afspraken toe.

Overkoepelende afspraken: Wat hebben we bereikt?

De overeengekomen tekst van de bestuurlijke afspraken bestendigt het Klimaatakkoord. Gemeenten onderschrijven nogmaals de doelstelling van 49% CO2 reductie in 2030, maar verbinden zich niet aan de verhoogde kabinetsambities. De verhoogde ambities zijn immers niet in samenspraak met gemeenten overeen gekomen en de doelstelling van 49% is al zeer ambitieus.

T.a.v. van de door VNG gestelde randvoorwaarden zijn de volgende resultaten geboekt:

1. *Uitvoeringslasten zijn toereikend en geborgd*

Het rijk komt nagenoeg volledig tegemoet aan het ROB-advies. Tot en met 2030 stelt het rijk €5.632 miljoen beschikbaar voor de uitvoeringslasten van decentrale overheden.

Het gebruik van een brede doeluitkering (een uitkering voor energie en klimaat; geen verzameling specifieke uitkeringen) betekent voor gemeenten lage administratieve lasten in combinatie met veel ruimte om middelen naar eigen inzicht aan klimaat te besteden.

Omdat sprake is van een traag ingroeipad van beschikbare middelen wordt voor dit jaar een kasschuif ingezet. Het rijk spant zich in om dit ook voor 2023 en 2024 mogelijk te maken. Gemeenten kunnen daarmee voortvarend aan de slag. Mocht overigens de uitwerking van de

bestuurlijke afspraken leiden tot aanvullende taken voor gemeenten, dan stelt het rijk waar nodig aanvullende middelen beschikbaar.

Tevens is in 2024 een herijking door het ROB voorzien. Deze herijking moet leiden tot het opnieuw afstemmen van de uitvoeringsmiddelen op de taken van decentrale overheden voor de periode 2025-2030. Zo wordt de continuïteit geborgd.

2. *Bevoegdheden op orde*

Het rijk spant zich in om de Wet Collectieve Warmtevoorziening (WCW) en de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) in 2024 in werking te laten treden. Minister Jetten is voornemens publieke marktordening op te nemen in de WCW. Dit zou gemeenten de regierol geven die zij verlangen. Met de Wgiw krijgen gemeenten de aanwijsbevoegdheid om aardgaslevering door netbeheerders te beëindigen.

3. *Haalbaar en betaalbaar*

Het rijk werkt, in samenwerking met VNG en gemeenten, de begrippen betaalbaarheid en woonlastenneutraliteit uiterlijk in het derde kwartaal van 2022 uit in een gezamenlijke 'Handreiking uitwerking betaalbaarheid'. Doel is dat gemeenten hier bij de startwijken mee kunnen werken. Deze uitwerking beoogt een uniforme uitleg te formuleren hoe met betaalbaarheid en woonlastenneutraliteit kan worden omgegaan.

4. *Schouder aan schouder samenwerken*

Het rijk en de decentrale overheden gaan schouder aan schouder samenwerken. Zij richten daarvoor een meerlaags en interbestuurlijk overlegstructuur in. Door de samenwerking te intensiveren kunnen de overheden de uitdagingen die de klimaatopgave met zich meebrengt aan.

Sectorale afspraken: Wat hebben we bereikt?

Gebouwde Omgeving

De VNG en het rijk hebben onder andere afspraken gemaakt over; de haalbaarheid en betaalbaarheid voor de samenleving (energietransitie moet betaalbaar zijn voor burgers), juridische en financiële randvoorwaarden voor gemeenten en brede ondersteuning van gemeenten (Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie) in de warmtetransitie. Op basis van de uitwerking door het rijk en de ervaringen in de gemeentelijke uitvoeringspraktijk moet blijken of deze afspraken toereikend zijn. Aanvullend is een streven verwoord om de uitvoeringsplannen voor 2024 te ontwikkelen.

Wanneer uit de gemeentelijke uitvoeringspraktijk blijkt dat betaalbaarheid en woonlastenneutraliteit onvoldoende zijn gewaarborgd en dit belemmerend werkt voor de warmtetransitie maken rijk en gemeenten afspraken over aanvullende maatregelen die een oplossing moeten bieden.

Hiermee borgen we een aantal afspraken die in het Klimaatakkoord al opgenomen stonden en verdiepen en specificeren we enkele thema's die mede in lijn liggen met de door de ALV vastgestelde randvoorwaarden bij de stemming over het Klimaatakkoord.

Landbouw en Landgebruik

Dit onderdeel wordt, behalve glastuinbouw, uit het klimaatakkoord gehaald en ondergebracht bij het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Aandachtspunten zijn de afstemming tussen het klimaatakkoord en het NPLG, de positie van de glastuinbouw in het klimaatakkoord en de verbetering

van de samenwerking tussen koepels en LNV. Zorgpunt bij het NPLG is het effect van de gecombineerde maatregelen op de leefbaarheid van het platteland.

Mobiliteit

De VNG en het rijk zijn tot de conclusie gekomen dat de Regionale Mobiliteitsprogramma's zonder directe en coördinerende steun lastig van de grond komen. Daarom verkennen rijk, IPO en VNG gezamenlijk hoe de ondersteuningskracht kan worden versterkt.

In 2023 worden door het rijk bestuursovereenkomsten gesloten (met de NAL-regio's) voor het doorzetten van de regionale samenwerking om gemeenten te ondersteunen bij de uitrol van laadinfrastructuur tot 2030. Aandachtspunt is de financiering van deze inzet door de NAL-regio's vanaf 2023.

Rondom de woningbouwopgave is afgesproken dat rijk, IPO en VNG zich inspannen om te zorgen dat de verduurzaming van mobiliteit bij alle bestuurlijke besluitvorming onderdeel is van de woningbouwopgave en de ruimtelijke inrichting. Verder zijn er afspraken opgenomen over ZE-zones, werkgeversaanpak en deelmobiliteit die de reeds bestaande afspraken bevestigen.

Over het onderwerp Betalen naar Gebruik is nog geen overeenstemming. In deze bestuurlijke afspraken zijn de standpunten van de VNG (zet in op een heffing naar plaats en tijd) en die van I&W (inzet op een vlakke heffing) opgenomen.

Met deze punten borgen we een aantal afspraken uit het klimaatakkoord, waarbij de mate van ondersteuning door het Rijk aan gemeenten, die over het algemeen beperkte capaciteit hebben, cruciaal is voor het behalen van de doelstellingen.

Energie-infrastructuur en elektriciteit

Projecten voor duurzame energie, woningbouw, bedrijvigheid en mobiliteit lopen aan tegen de capaciteit van de energie-infrastructuur. Daarom komt er meer overheidsregie om de realisatie van nieuwe infrastructuur te versnellen, om bestaande infrastructuur slimmer te gebruiken en om beter te prioriteren en programmeren. Dat gebeurt door betere afstemming, actievere rolinvulling, meer samenhangende kaders en passende bevoegdheden en wet- en regelgeving. Waterstof krijgt een belangrijke rol; ook wordt extra ingezet op energie uit rioolwaterzuiveringen.

Het nationale programma voor de infrastructuur (MIEK) was tot nog toe alleen gericht op verduurzaming van de industrie. Waar nodig en mogelijk wordt het nationaal-MIEK verbreed met Gebouwde Omgeving en Mobiliteit. Ook op lager niveau wordt de integraliteit met andere thema's zoals RES, CES, NAL en RMP versterkt incl. een goede samenhang met het nationale niveau. De eerste provinciale MIEK's waar gemeenten en netbeheerders via een uniforme aanpak volwaardig bij worden betrokken, zijn in het voorjaar van 2023 gereed. Hiervoor wordt een werkorganisatie ingericht. De projecten worden geborgd in de investeringsplannen van de netbeheerders. Vóór 1-10-2022 is in beeld wat daarvoor nodig is aan middelen en regelgeving.

Ruimtelijke inpassing is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van rijk en decentrale overheden. De inzet is gericht op versnellen, waarbij vroegtijdig en met goede betrokkenheid van alle lagere overheden wordt afgestemd in welke situaties inzet van Rijkscoördinatieregeling (RCR) gewenst kan zijn (zoals bij infrastructuur rondom waterstof). In overleg kunnen gemeenten/provincies de inpassing doen van zonneprojecten van 50-100 MW waarvoor de bevoegdheid nu nog bij het rijk ligt.

De Regionale Energiestrategieën (RES) zijn essentieel voor het doel van doel 35 TWh duurzame elektriciteit in 2030. Om dat doel te bereiken, blijven rijk en medeoverheden samen optrekken op thema's als netcapaciteit, MER, milieunormen, regelgeving, subsidies en communicatie. In het najaar van 2022

komt meer duidelijkheid over het ophogen van de RES-doelen in relatie tot het hogere EU-doel (55%). Ook wordt uitgezocht of de scope van de RES (nu: zon, wind, warmtebronnen) moet worden verbreed. De RES zal in ieder geval worden gekoppeld aan andere gebiedsopgaven en ruimtelijke kwaliteit. In gebieden waar veel opgaven bij elkaar komen is het rijk langdurige partner voor assistentie, eventueel met een transparant afgewogen regierol.

Industrie

Het rijk en medeoverheden trekken samen op voor de verduurzaming van de industrie. Het Klimaatakkoord en het Coalitieakkoord zijn daarvoor de basis, het doel is daarom ook het verbeteren van circulariteit en kwaliteit van de leefomgeving. De inzet is gericht op tijdige beschikbaarheid van subsidies en infrastructuur en het versnellen van (vergunning-)processen, evenals gezamenlijke communicatie. Rijk en medeoverheden zetten daarvoor het instrumentarium van de Omgevingswet in, en stroomlijnen het aanvraagproces. De industrie zelf is verantwoordelijk voor goede en tijdige aanvragen.

De zes Industrieclusters geven via hun Cluster Energie Strategie (CES) inzicht in de (ontwikkeling van) energie- en grondstoffenvraag en in wat de knelpunten op het vlak van infrastructuur zijn. Er wordt gezocht naar koppelkansen bij andere opgaven.

Voor de 10-20 grootste uitstoters komen maatwerkafspraken. Ook worden afspraken gemaakt over ruimtebeslag en milieueffecten en waarborgen gezonde leefomgeving (incl. stikstof) en wordt onderzocht waar soms tijdelijk extra ruimte nodig is.

Het toezicht en de handhaving door decentrale overheden als bevoegd gezag voor de energiebesparingsplicht van bedrijven wordt versterkt. Het rijk zorgt voor extra middelen.